

Marek Murawski

**PIERWSZE STWIERDZENIE MODRACZKA *TARSIGER CYANURUS*
NA NIZINIE MAZOWIECKIEJ**

Dnia 6 X 2019, w trakcie obserwacji terenowych prowadzonych w okolicach miejscowości Kalisko, w gm. Baranowo, woj. mazowieckie (53°13'46.2"N, 21°16'13.7"E) stwierdziłem modraczka *Tarsiger cyanurus*. Obserwacja trwała kilkadziesiąt sekund, w trudnych warunkach oświetlenia, na skraju gęstego młodnika sosnowego, z którego ptak kilkakrotnie zapadał na gruntową drogę, biegnącą przez środek zagajnika. Okoliczny biotop stanowił las mieszany z dużym udziałem brzozy brodawkowatej *Betula pendula* i topoli osiki *Populus tremula* oraz z bogatym podszytem, przechodzący dalej w bór sosnowy. Skraj lasu porastały zakrzewienia i płaty roślinności zielnej, graniczące z łąkami w dolinie rzeki Omulew (Obszar Natura 2000 Doliny Omulwi i Płodownicy). Ptak przebywał i żerował w towarzystwie 2-3 rudzików *Erithacus rubecula* oraz grupki sikor Paridae, poszukując drobnych owadów na piaszczystej ścieżce. Był dość ruchliwy ale jednocześnie płochliwy i skryty, nie odzywał się, przez co był trudny do obserwacji. Dodatkowo odległość od obserwowanego ptaka wynosiła około 25-30 metrów, a większość czasu pozostawał ukryty w gałęziach młodnika. Udało się jednak wykonać dokumentacyjne zdjęcia i modraczek skrył się w zadrzewieniu. Mimo dalszych poszukiwań i wabienia, ptaka już nie spotkano. Obserwowany osobnik sylwetką, pokrojem i zachowaniem nieco przypominał rudzika, jednak można było dostrzec charakterystyczne cechy upierzenia wskazujące na modraczka. Najbardziej rzucał się w oczy białawy śliniak, kontrastujący z ciemnoszarymi partiami głowy i piersi. Zwraçały również uwagę pomarańczowe boki ciała oraz wyraźna, biała obrączka oczna, wokół dużego, ciemnego oka, a także stosunkowo krótki i delikatny dziób. Podczas kolejnej wizyty 13 X starano się odnaleźć ptaka, używając stymulacji głosowej oraz intensywnie przeszukując teren. Na wabienie oraz śpiew modraczka bardzo dobrze reagowały rudziki i przy pogodnej aurze i temp. ok. 10°C zaczynały śpiewać. Modraczka jednak nie udało się ponownie odnaleźć.

Obserwacja uzyskała akceptację Komisji Faunistycznej PTZool. i jest to trzynaste stwierdzenie tego gatunku w Polsce, jednocześnie szóste pochodzące ze śródlądzia i zaledwie trzecie wizualne. Pozostałe stwierdzenia dotyczą ptaków odłowionych w sieci ornitologiczne na obozach obrączkarskich, między innymi Akcji Bałtyckiej, Siemianówce, Kaliszanach (w sumie 9 os.), oraz martwego dorosłego samca, znalezione w Jastarni na Płw. Helskim (<http://clanga.com/index.php/news/search/modraczek>, dostęp: 19.10.2019, raporty KF, Stawarczyk *et al.* 2017). Pierwszego stwierdzenia tego gatunku w naszym kraju dokonano 30 X 1995 w Darłótku, w pow. sławieńskim, woj. zachodniopomorskie i był to młodociany samiec schwyty w sieci (Busse i Remisiewicz 1997). Drugiej obserwacji dokonano w Jastarni 25 IX 2001, a ptaka oznaczono jako samicę lub niedojrzałego osobnika (Komisja Faunistyczna 2002). Natomiast 16 X 2007

na Zb. Siemianówka schwymano i zaobrączkowano trzeciego dla Polski modraczka, będącego jednocześnie pierwszym śródlądowym stwierdzeniem gatunku (Tumiel i Świętochowski 2008). Ciekawą obserwacją, ze względu na fenologię i region, było sfotografowanie młodocianego samca 5 XI 2016 w Komorowie, w pow. świdnickim, woj. dolnośląskie, a także jedyne stwierdzenie wiosenne z 16 V 2014, z Kuźnicy (Stawarczyk *et al.* 2017).

Gatunek ten notowany jest jesienią (od końca IX do początku XI) i rzadziej wiosną w wielu krajach środkowej i zachodniej Europy oraz wielokrotnie na Wyspach Brytyjskich, a ostatnio również na południu kontynentu (http://www.tarsiger.com/news/index.php?sp=find&lang=eng&species=79780&sel=2&place=&country=&day=0&month=0&year=0&find_button=Search, dostęp: 22.10.2019). Duża liczba stwierdzeń to ptaki schwymane w sieci. Prawdopodobnie nieco mniejsza liczba wizualnych obserwacji tego gatunku w okresie migracji i zalatywania, w warunkach terenowych, wynika ze skrytości i małej wokalności modraczka. W okresie lęgowym modraczek preferuje borealne i górskie lasy iglaste, będąc charakterystycznym gatunkiem tajgi syberyjskiej, gdzie wybiera stare, podmokłe świerczyny z domieszką brzozy, ale również bory sosnowe i mieszane z brzozą i różanecznikiem *Rhododendron* sp. (http://datazone.birdlife.org/userfiles/file/Species/erlob/summarypdfs/22709733_tarsiger_cyanurus.pdf, dostęp: 21.10.2019, Cramp 1988, Svensson *et al.* 2017). Występuje od wschodniej Finlandii przez całą Syberię sięgając do Kamczatki, w północnej Japonii, Mongolii i w północnowschodnich Chinach obejmując pasmo Himalajów. Zimowiska rozciągają się od południowych Chin, Korei, Tajwanu i Japonii do południowowschodniej Azji (Cramp 1988, Stawarczyk *et al.* 2017). W ostatnich kilkudziesięciu latach wzrosła liczba terytorialnych samców i par lęgowych w Finlandii, chociaż trendy liczebności na przestrzeni wielu lat pokazują znaczne wahania, być może spowodowane zmianami klimatycznymi, a także kurczeniem się pierwotnych lasów iglastych, dla których modraczek jest niejako gatunkiem wskaźnikowym (Helminen 1958, Mikkola i Rajasärkkä 2014). Badania nad ekspansją modraczka i kierunkiem migracji hipotetycznie wskazują jednak na rozszerzanie się jego zasięgu na zachód od głównych lęgowisk, a poza Rosją i Finlandią pojedyncze lęgi tego gatunku w Europie stwierdzono w Estonii, Szwecji i Norwegii (Mikkola i Rajasärkkä 2014).

Literatura

- Busse P., Remisiewicz M. 1997. Pierwsze stwierdzenie modraczka *Tarsiger cyanurus* w Polsce. Not. Orn. 38: 71-72.
- Cramp S. (red.). 1988. The Birds of the Western Palearctic. 5. Oxford University Press.
- Helminen M. 1958. Occurrence of the Red-flanked Bluetail (*Tarsiger cyanurus*) in Finland and some remarks concerning its expansion to the west. Ornis Fen. 35: 51-64.

- Komisja Faunistyczna 2002. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2001. Not. Orn. 43: 177-195.
- Mikkola H., Rajasärkkä A. 2014. The Red-flanked Bluetail in Europe: range expansion and population trends. Brit. Birds 107: 561-566.
- Stawarczyk T., Cofta T., Kajzer Z., Lontkowski J., Sikora A. 2017. Rzadkie ptaki Polski. Studio B&W Wojciech Janecki, Sosnowiec.
- Svensson L., Mullarney K., Zetterström D. 2017. Ptaki Europy i obszaru śródziemnomorskiego. Multico Oficyna Wydawnicza, Warszawa.
- Tumiel T., Świętochowski P. 2008. Trzecie w Polsce stwierdzenie modraczka *Tarsiger cyanurus*. Not. Orn. 49: 168-169.

Adres autora:

ul. Armii Krajowej 18/22, 06-400 Ciechanów, e-mail: merops@vp.pl

**FIRST RECORD OF THE RED-FLANKED BLUETAIL *TARSIGER CYANURUS*
ON THE MAZOVIAN LOWLAND**

Summary

On 6 X 2019 during field observations near Kalisko (53°13'46.2"N, 21°16'13.7"E) an individual of the Red-flanked Bluetail *Tarsiger cyanurus* was recorded. This bird was feeding on the edge of the young pine stand along with a group of 2-3 robins *Erithacus rubecula*. The observation was accepted by the Polish Avifaunistic Commission as the thirteenth record for Poland and the third visual observation of this species in our country.

Key words: Red-flanked Bluetail *Tarsiger cyanurus*, Mazovian Lowland, first record.

Received – October 2019, accepted – November 2019